

กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนา
ทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

Strategies of Academic Administration for Learning Management
to Develop Higher-order on Thinking Skills of Lower
Secondary School Students under the Secondary
Educational Service Area

ปณตนนท์ เกียรติประภากุล*

nuch_panothon@hotmail.com

สันติ บุรณะชาติ**

น้ำฝน กันมา***

โสภา อำนวยรัตน์***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพบริบทและปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา และเพื่อสร้างกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ดำเนินการสร้างกลยุทธ์จากผลการศึกษาสภาพบริบทจากพหุกรณีศึกษาของโรงเรียนที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศโดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 33 คน และผลจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร รวมทั้งผลจากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 396 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนและกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรตามแนวทางของยามาเน่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนรองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการ หัวหน้าฝ่ายวิชาการ และ

*นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

***อาจารย์ ดร. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระฯ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง แบบวิเคราะห์เอกสารและแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพบริบทโดยการวิเคราะห์SWOT Analysis สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนกำหนดกลยุทธ์โดยใช้ SWOT Matrix ตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์ โดยการสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 13 ท่าน

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพบริบทการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศจากพหุกรณีศึกษาในภาพรวม พบว่า จุดแข็ง ได้แก่ การใช้หลักการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้จุดอ่อนที่พบ คือ ภาระงานของครูและจำนวนนักเรียนต่อห้องมีมาก โอกาส ได้แก่ ความเชื่อมั่นศรัทธาต่อโรงเรียนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อุปสรรคที่พบ คือ การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายทางด้านการศึกษาอยู่บ่อยครั้ง และปัจจัยที่ส่งผลกระทบที่สุดคือทักษะด้านมโนภาพของผู้บริหารโรงเรียน รองลงมา คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน คุณลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนที่ส่งเสริมการคิด ความเชื่ออำนาจภายในตนเองของนักเรียนพื้นฐานครอบครัวสัมพันธ์ภาพภายในครอบครัวพฤติกรรมการสอนของครูตามการรับรู้ของนักเรียนและบรรยากาศในการเรียนรู้ทางกายภาพ

2. กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาประกอบด้วย 6 กลยุทธ์หลัก 12 กลยุทธ์ย่อย 15 มาตรการ และ 15 ตัวชี้วัด

คำสำคัญ กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ การจัดการเรียนรู้ ทักษะการคิดขั้นสูง

Abstract

This research aimed to examine the environment contexts and factors affecting academic administration for learning management, to develop the higher-order on thinking skills of lower secondary school students under the secondary educational service area and, to establish academic administration strategies for learning management to develop the higher-order on thinking skills of lower secondary school students under the secondary educational service area. The strategies created from the environment contexts of best practice school principals were conducted by interviewing 33 participants, the document analysis, and the factors affecting academic administration for learning management to develop the higher-order on thinking skills of lower secondary school students under the secondary educational service area were conducted by the questionnaire survey of 396 respondents. All respondents were selected by the multi-stage stratified random sampling technique and the sample size followed the formula of Yamane. The participants and respondents consisted of administrators, assistant administrators of academic, head of academic and head of eight learning areas. The instruments were

semi-structure interview, document analysis form, and questionnaires. The environment contexts were using the SWOT Analysis. Statistics employed for data analyses were percentages, arithmetic mean, and stepwise multiple regression analysis. The strategies formulated with the SWOT Matrix. The focus group discussion was organized among 13 experts to confirm the propriety standard of the strategies.

The findings of the research were as follows:

1. The SWOT analysis indicated that as for the internal contexts affecting learning management to develop higher-order on students' thinking skills, the co-operation of learning management was the most strengthening variable but the teacher working load and too many students per classroom were weakening variables. As for the external contexts, the trust of the school from the stake holders was the supporting variable and political interference with educational policy was the threat variable. As for the factors significantly affecting the most was administrators' conceptual skills, student's achievement, student's thinking abilities, student's internal locus of control, family background, family relationship, teaching behaviors and learning atmosphere respectively.

2. The proposed academic administration strategies for learning management to develop the higher-order on thinking skills of lower secondary school students under the secondary educational service area consisted of six strategies, 12 sub-strategies, 15 measures and 15 indicators.

Keywords: academic administration strategies, learning management, higher-order thinking skills

บทนำ

ภายใต้ยุทธศาสตร์การยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ได้มีการกำหนดจุดเน้นในการพัฒนาผู้เรียนให้มีการพัฒนาทักษะการคิดในทุกระดับชั้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554: 2) การที่จะมุ่งให้สถานศึกษาทุกแห่งมีการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ดังกล่าวผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการขับเคลื่อนการดำเนินงานให้บรรลุผลสำเร็จ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรให้ความสำคัญกับการกำหนดกลยุทธ์เนื่องจากกลยุทธ์เป็นการวางแผนแม่บทในการดำเนินงานเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการไปสู่จุดหมายที่ตั้งไว้ และยังเป็นปัจจัยสำคัญในการ

บริหารสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ (กุลสิทธิ์ พรหมตัน, 2544: 2) กอร์ทอน (Gorton, 1983, p.71) ได้กล่าวไว้ว่า บทบาทหลักของผู้บริหารโรงเรียน คือ เป็นผู้นำทางวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการเป็นหัวใจและเป็นชีวิตของโรงเรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในด้านการจัดการเรียนรู้ ถือได้ว่าเป็นหัวใจหลักของการปฏิรูปการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาแม้ว่าจะมีนักวิชาการงานวิจัย และองค์กรหลายภาคส่วนได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและมีนโยบายการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนในประเด็นดังกล่าวแต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ดังผลการวิจัยของภารดี วัชรสินธุ์ และคณะ (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ผลการสังเคราะห์การประเมินคุณภาพภายนอกการศึกษาระดับปฐมวัยและการศึกษา

ชั้นพื้นฐาน รอบสอง (พ.ศ.2549-2553) จำนวน 37,588 แห่ง พบว่า มาตรฐานที่ไม่ได้รับการรับรองคุณภาพจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) สูงสุดคือ มาตรฐานด้านผู้เรียนจุดที่ควรพัฒนา คือ ควรพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรมีทักษะกระบวนการคิดระดับสูง ควรพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณคิดสร้างสรรค์และมีจินตนาการคิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์

นอกจากนี้ จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน(O-NET)และจากภาพสะท้อนผลการทดสอบในโครงการต่างๆ ระดับนานาชาติ ไม่ว่าจะเป็น PISA (Programme for International Student Assessment)และTIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study) ซึ่งล้วนแต่เป็นการประเมินทักษะการคิดในด้านต่างๆ เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ เป็นต้นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553: 5-7) ได้แบ่งระดับของทักษะการคิดตามจุดเน้นในการพัฒนาผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นโดยทักษะการคิดพื้นฐานอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และทักษะการคิดขั้นสูงอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ประกอบด้วยทักษะการวิเคราะห์ทักษะการประเมินทักษะการสรุปลงความเห็นทักษะการประยุกต์ใช้ความรู้ทักษะการสังเคราะห์ทักษะการคิดสร้างสรรค์ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ประกอบด้วยทักษะการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์จากการจำแนกทักษะการคิดออกเป็น 2 ระดับดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาของประเทศไทยจึงควรมุ่งเน้นไปในเรื่องของการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้เรียนเนื่องจากที่ผ่านมายังไม่บรรลุเป้าหมายเท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้เรียน ดังจะเห็นได้จากสภาพปัญหาของประเทศด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากผลการทดสอบ

ทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) และผลการทดสอบในโครงการต่างๆ ระดับนานาชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553: 1) สะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพและประสิทธิภาพของการบริหารงานวิชาการซึ่งเป็นงานหลักที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนที่ส่งผลโดยตรงต่อผู้เรียน (กุลฑรี พิกุลแกม, 2551: 5) ซึ่งลอร์ และ ลอร์ (Lall and Lall 1983 อ้างอิงใน ทิศนา แชมมณีและคณะ, 2548: 64-65) กล่าวถึงทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget) ได้จัดกระบวนการทางสติปัญญาตามระดับช่วงอายุในช่วงสุดท้ายของเด็ก คืออายุระหว่าง 11-15ปีในช่วงอายุนี้นี้เด็กจะสามารถเริ่มคิดแบบผู้ใหญ่ สามารถที่จะคิดหาเหตุผลนอกเหนือไปจากข้อมูลที่มีอยู่ สามารถที่จะคิดแบบนักวิทยาศาสตร์ สามารถที่จะตั้งสมมติฐานและทฤษฎี รวมทั้งสามารถคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลและคิดในสิ่งที่ซับซ้อนอย่างเป็นนามธรรมได้มากขึ้น และเด็กจะมีพัฒนาการทางสติปัญญาในการใช้ทักษะการคิดขั้นสูงโดยเด็กในช่วงอายุดังกล่าวกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นส่วนใหญ่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.) ซึ่งยังไม่สามารถพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในด้านการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงได้อย่างเป็นที่น่าพอใจ

ดังนั้นจากสภาพการดำเนินงานพัฒนาทักษะการคิดของหน่วยงานต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ยังไม่ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาที่เป็นจุดเปลี่ยนจากทักษะการคิดขั้นพื้นฐานสู่ทักษะการคิดขั้นสูง ผู้วิจัยจึงได้ตระหนักถึงความสำคัญและมีความสนใจในการศึกษากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ทั้งนี้เพื่อที่จะได้กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัด

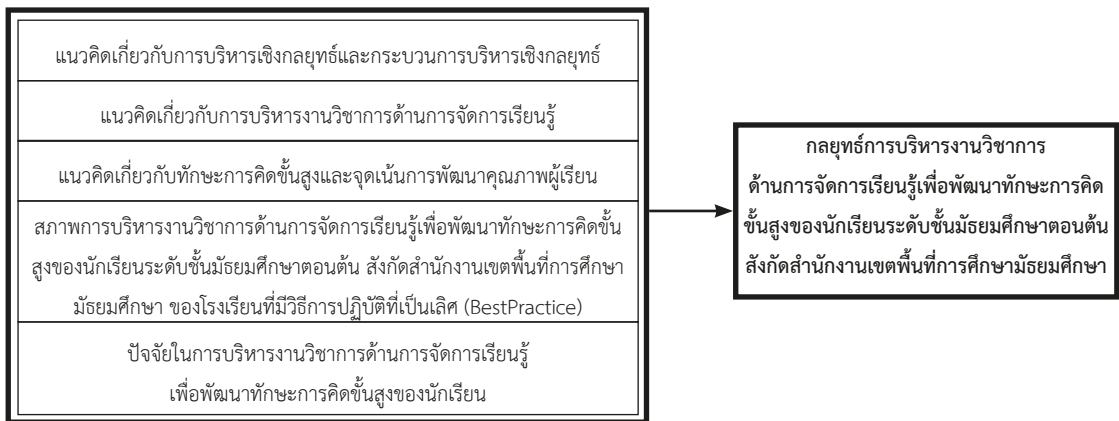
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ที่จะเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาคุณภาพของการศึกษาของประเทศชาติให้สูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพบริบทและปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

2. เพื่อสร้างกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพบริบทและปัจจัย ที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

1.1 การศึกษาพหุกรณีเกี่ยวกับสภาพบริบทของการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา แหล่งข้อมูล ได้แก่ โรงเรียนที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการ

บริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการ หัวหน้าฝ่ายวิชาการ และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระฯ ของโรงเรียนที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ รวมจำนวนทั้งสิ้น 33 คนรวมทั้งการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและแบบวิเคราะห์เอกสารในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพบริบทและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

ใช้การวิเคราะห์ SWOT Analysis วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสร้างข้อสรุป

1.2 การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ตัวพยากรณ์ และตัวแปรตาม ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายวิชาการ หัวหน้าฝ่ายวิชาการ และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระฯ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา รวมประชากรจำนวนทั้งสิ้น 24,112 คน และกลุ่มตัวอย่างจำนวน 396 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) โดยใช้สูตรตามแนวทางของยามาเน่ (Yamane, 1973) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามหาค่าความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha-coefficient) ได้เท่ากับ .98 และ .92 ตามลำดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

2.1 การยกร่างกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยนำผลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มากำหนดกลยุทธ์โดยใช้ SWOT Matrix และยกยกร่างกลยุทธ์

2.2 การตรวจสอบร่างกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด

ขั้นสูงของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาโดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 13 คน ประกอบด้วย 1) นักวิชาการ หรือนักวิจัยที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ศึกษานิเทศก์ หรือมีตำแหน่งทางวิชาการ และมีความเชี่ยวชาญ หรือมีประสบการณ์ด้านการบริหารกลยุทธ์ การวิจัย การบริหารการศึกษา การจัดการเรียนรู้ หรือทักษะการคิดขั้นสูง จำนวน 3 คน 2) ผู้อำนวยการ หรืออดีตผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ระดับเชี่ยวชาญ หรือสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน 3) ผู้อำนวยการโรงเรียน หรืออดีตผู้อำนวยการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ระดับเชี่ยวชาญ หรือสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ศึกษานิเทศก์ จำนวน 3 คน 4) ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ที่มีวิทยฐานะระดับเชี่ยวชาญ หรือสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ศึกษานิเทศก์ และมีประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 3 คน และ 5) ศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาที่มีวิทยฐานะระดับเชี่ยวชาญ หรือสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร่างกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา คู่มือการดำเนินการตามกลยุทธ์ และประเด็นการจัดสนทนากลุ่ม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของกลยุทธ์และคู่มือการดำเนินการตามกลยุทธ์ รวมทั้งนำข้อสรุปจากการจัดสนทนากลุ่มมาปรับปรุงแก้ไขและจัดทำเป็นกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพบริบทและปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขตนี้

1.1 ผลการศึกษาสภาพบริบทการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยใช้พหุกรณีศึกษา พบว่า 1) ด้านการกำหนดนโยบายการจัดการเรียนรู้ มีจุดแข็ง คือมีการกำหนดนโยบายการจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม จุดอ่อน คือ นโยบายการจัดการเรียนรู้สู่การปฏิบัติทำได้ยาก 2) ด้านการส่งเสริมและพัฒนาครูมีจุดแข็งคือ ผู้บริหารโรงเรียนมีการพัฒนาตนเองด้านภาวะผู้นำอย่างสม่ำเสมอ ครูและบุคลากรในโรงเรียนได้รับการส่งเสริมให้เข้าถึงการพัฒนาตนเองและศึกษาคูงานทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ จุดอ่อน คือ ขาดการนิเทศติดตามขยายผลอย่างเป็นรูปธรรม ครูมีภาระงานมาก 3) ด้านการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้มีจุดแข็ง คือ ผู้ปกครองให้การสนับสนุนทางการเรียนกับนักเรียน โรงเรียนมีการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในทุกๆ ด้าน และมีการนิเทศติดตามอย่างสม่ำเสมอ จุดอ่อน คือ จำนวนนักเรียนต่อห้องมีมากทำให้การจัดการเรียนรู้ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของนักเรียนได้ทุกคน 4) ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้มีจุดแข็ง คือครูมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดใช้วิธีที่หลากหลายและเป็นระบบ จุดอ่อน คือครูบรรจุใหม่และครูอัตราจ้างมีคุณลักษณะของครูตามมาตรฐานวิชาชีพครูน้อย นักเรียนในเขตพื้นที่บริการส่วนใหญ่ขาดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และมีรูปแบบการเรียนรู้ที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะการคิด 5) ด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ มีจุด

แข็ง คือ มีการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริงอย่างเป็นระบบ จุดอ่อน คือครูขาดความรู้ความเข้าใจในด้านการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย 6) ด้านการนิเทศภายในมีจุดแข็ง คือมีการนิเทศติดตามอย่างสม่ำเสมอและเป็นระบบ จุดอ่อน คือ ครูบางส่วนมีทัศนคติในทางลบกับการนิเทศภายใน ทั้งนี้ในทุกๆ ด้านมีโอกาสและอุปสรรคที่เหมือนกัน โดยพบว่า โอกาส คือความเชื่อมั่น ศรัทธา ความมีชื่อเสียงและความเป็นที่นิยมของทางโรงเรียนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทำให้มีอัตราการแข่งขันของนักเรียนเพื่อเข้าเรียนสูง และเครือข่ายต่างๆ ให้การส่งเสริม พัฒนา และมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการบริหารจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา รวมทั้งนโยบายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและนโยบายการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการส่งผลให้ทางโรงเรียนต้องดำเนินการขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าวสู่การปฏิบัติให้บรรลุผลอุปสรรค คือ การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางนโยบายด้านการศึกษาอยู่บ่อยครั้งและจากผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร สรุปได้ว่า มีกลยุทธ์ โครงการและกิจกรรมต่างๆ ของทางโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียนดังนี้ 1) กลยุทธ์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชน และท้องถิ่นในการจัดการศึกษา เช่น โครงการพัฒนาเครือข่ายผู้ปกครองนักเรียน 2) กลยุทธ์พัฒนาครู และบุคลากรเป็นมืออาชีพ ได้แก่ โครงการพัฒนาครูในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) กลยุทธ์พัฒนาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ เช่น โครงการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ ห้องเรียนนักคิด 4) กลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการคิด เช่น โครงการส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการของนักเรียน เป็นต้น

1.2 ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาโดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุด คือทักษะด้านมโนภาพของผู้บริหารโรงเรียน (X24) รองลงมา คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน (X5) คุณลักษณะส่วนบุคคลของนักเรียนที่ส่งเสริมการคิด (X3) ความเชื่ออำนาจภายในตัวของนักเรียน (X6) พื้นฐานครอบครัว (X12) สัมพันธภาพภายในครอบครัว (X11) พฤติกรรมการสอนของครูตามการรับรู้ของนักเรียน (X15) และบรรยากาศในการเรียนรู้ทางกายภาพ (X13) มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .430, .277, .238, -.204, -.182, .121, .115 และ .097 ตามลำดับ ทั้งนี้สามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ ดังนี้

สมการในรูปคะแนนดิบ

$$Y' = 1.076 + .371(X24) + .176(X5) + .188(X3) - 144(X6) - .136(X12) + .087(X11) + .117(X15) + .079(X13)$$

สมการในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z' = .430 X24 + .277X5 + .238X3 - .204X6 - .182X12 + .121X11 + .115 X15 + .097X13$$

2. ผลการสร้างกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยนำผลที่ได้จากการศึกษาสภาพบริบทจากพหุกรณีศึกษา และผลจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร รวมทั้งผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มากำหนดและ

ยกร่างกลยุทธ์ พร้อมทั้งตรวจสอบความเหมาะสมของร่างกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) พบว่า กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ ประกอบด้วย 6 กลยุทธ์หลัก 12 กลยุทธ์ย่อย 15 มาตรการ และ 15 ตัวชี้วัด ดังนี้

กลยุทธ์ที่ 1 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูผู้ปกครอง และชุมชนในการกำหนดนโยบายจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียน ประกอบด้วย 1 มาตรการ 1 ตัวชี้วัด

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาครูให้มีการจัดการเรียนการสอนและคุณลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียน และพัฒนาทักษะด้านมโนภาพและภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน มี 3 กลยุทธ์ย่อย ได้แก่ กลยุทธ์ย่อยที่ 2.1 พัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียน กลยุทธ์ย่อยที่ 2.2 พัฒนาครูผู้สอนให้มีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียน และกลยุทธ์ย่อยที่ 2.3 พัฒนาทักษะด้านมโนภาพและภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน โดยในแต่ละกลยุทธ์ย่อยของกลยุทธ์ที่ 2 ประกอบด้วย 1 มาตรการ 1 ตัวชี้วัด รวม 3 มาตรการ 3 ตัวชี้วัด

กลยุทธ์ที่ 3 ยกระดับการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ภายในสถานศึกษาและครอบครัว ในการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียน มี 4 กลยุทธ์ย่อย ได้แก่ กลยุทธ์ย่อยที่ 3.1 สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ภายในสถานศึกษาด้านองค์ประกอบทางกายภาพ กลยุทธ์ย่อยที่ 3.2 สนับสนุนการจัดการ

เรียนรู้ภายในสถานศึกษาด้านองค์ประกอบทางสังคม
กลยุทธ์ย่อยที่ 3.3 ส่งเสริมการสนับสนุนทางการ
เรียนจากผู้ปกครอง และกลยุทธ์ย่อยที่ 3.4 ส่งเสริม
การสร้างสัมพันธภาพภายในครอบครัวของนักเรียน
โดยในแต่ละกลยุทธ์ย่อยของกลยุทธ์ที่ 3 ประกอบด้วย
1 มาตรการ 1 ตัวชี้วัดรวม 4 มาตรการ 4 ตัวชี้วัด

กลยุทธ์ที่ 4 เร่งรัดพัฒนากระบวนการจัดการ
เรียนรู้ที่มุ่งเน้นทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียนมี
5 กลยุทธ์ย่อย ได้แก่กลยุทธ์ย่อยที่ 4.1 พัฒนาคู
ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาทักษะการคิด
ขั้นสูงของนักเรียน กลยุทธ์ย่อยที่ 4.2 พัฒนานักเรียน
ให้เกิดคุณลักษณะส่วนบุคคลที่ส่งเสริมการคิด
กลยุทธ์ย่อยที่ 4.3 ส่งเสริมนักเรียนให้มีรูปแบบ
การเรียนแบบมีส่วนร่วมและแบบร่วมมือกลยุทธ์ย่อย
ที่ 4.4 ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
กลยุทธ์ย่อยที่ 4.5 พัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และความ
เชื่ออำนาจภายในตนเองของนักเรียน โดยในแต่ละกลยุทธ์
ย่อยของกลยุทธ์ที่ 4 ประกอบด้วย 1 มาตรการ 1 ตัวชี้วัด
รวม 5 มาตรการ 5 ตัวชี้วัด

กลยุทธ์ที่ 5 ปรับปรุงการวัดและประเมินผลการ
จัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของ
นักเรียนประกอบด้วย 1 มาตรการ 1 ตัวชี้วัด

กลยุทธ์ที่ 6 ขับเคลื่อนการนิเทศภายในแบบ
กัลยาณมิตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของ
นักเรียนประกอบด้วย 1 มาตรการ 1 ตัวชี้วัด

สรุปและอภิปรายผล

1. สภาพบริบทการบริหารงานวิชาการ
ในโรงเรียนที่มีวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศจากพหุกรณี
ศึกษาในภาพรวม พบว่า มีจุดแข็ง คือ ใช้หลักการมี
ส่วนร่วมในการบริหารจัดการและการจัดการเรียน
รู้ เนื่องจากการใช้หลักการมีส่วนร่วมมีความสำคัญ
ต่อสถานศึกษาโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมกันกำหนด
นโยบาย วางแผน แก้ปัญหา และตัดสินใจในการบริหาร

จัดการและการจัดการเรียนรู้ ทำให้เกิดความผูกพัน
และร่วมกันรับผิดชอบต่อการงานให้บรรลุเป้าหมาย
ของสถานศึกษา ดังที่ธรรมรส โชติกุลสร (2540: 228)
ได้กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมจะช่วยให้ผู้บริหาร
และหน่วยงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมทั้ง
สามารถคลี่คลายข้อขัดแย้งระหว่างความต้องการของ
แต่ละบุคคลและความคาดหวังขององค์กร เพราะการ
ให้โอกาสแก่บุคคลในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
ขององค์กร พวกเขาจะสามารถควบคุมการทำงานของ
เขาเองได้ในการที่จะใช้ความสามารถและสร้างความ
สำเร็จได้ นอกจากนี้ปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุด คือทักษะ
ด้านมโนภาพของผู้บริหารโรงเรียน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์
การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .430 ซึ่ง
เคทซ์ (Katz, 1955, p. 22-42) มีความเห็นว่า ทักษะ
ดังกล่าวเป็นความสามารถของผู้บริหารที่ควรเข้าใจมอง
ภาพความสัมพันธ์ของส่วนต่างๆ ในองค์กรรวมทั้งหมดมี
ความคิดกว้างไกลครอบคลุมและเชื่อมโยงกับผู้อื่นได้เป็น
อย่างดี ทั้งทางด้านการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ ทั้งใน
ระดับจุลภาพและมหภาคสอดคล้องกับงานวิจัยของมนัส
ปาละพันธ์ (2548) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ทักษะการบริ
หารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นที่
1-2สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี พบว่า
ทักษะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การ
ศึกษาสุพรรณบุรี ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู
ผู้สอนทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดคือ
ด้านมโนภาพของผู้บริหาร

2. กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการด้านการ
จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษาประกอบด้วยกลยุทธ์ที่ 1 ส่ง
เสริมการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชนใน
การกำหนดนโยบายการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะ
การคิดขั้นสูงของนักเรียน เป็นกลยุทธ์เชิงรุกที่มีสภาพ

ขององค์กรโดยรวมมีจุดแข็งและโอกาสที่ควรจะสร้างความตระหนักและให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียนดังที่กระทรวงศึกษาธิการ (2550: 88-90) ได้กำหนดแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการจัดการศึกษา ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยสถานศึกษาสามารถเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนจัดสร้างหลักสูตรสถานศึกษา และกำกับ ติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษา 2) การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองและชุมชนเป็นยุทธศาสตร์ที่จำเป็นอย่างยิ่ง ผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษาควรระลึกถึง สอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2548: 40-43) ที่ได้ทำการสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่า ผู้เรียนที่ได้รับการพัฒนาด้านทักษะการคิด มีการพัฒนาด้านทักษะการคิดเพิ่มขึ้น โดยภาคีต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย ภาคีผู้ปกครอง ภาคีหน่วยงานภาครัฐนอกกระทรวงศึกษาธิการ ภาคีองค์กรพัฒนาเอกชน ภาคีสื่อมวลชน การมีส่วนร่วมของชุมชน และการมีส่วนร่วมในรูปแบบคณะกรรมการสถานศึกษา

กลยุทธ์ที่ 2 พัฒนาครูให้มีการจัดการเรียนการสอนและคุณลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียน และพัฒนาทักษะด้านมโนภาพและภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนเป็นกลยุทธ์เชิงรุกที่มีสภาพขององค์กรโดยรวมมีจุดแข็งและโอกาส ซึ่งเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาครูที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนเนื่องจากครูและผู้บริหารโรงเรียนเป็นตัวจักรสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนากระบวนการคิดในโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จ และมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อตัวผู้เรียน

(กัญญาบุตร ล้อมสาย, 2552: 6) สอดคล้องกับการวิจัยของศศิธร ลีบอน้อย (2547) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่าตัวแปรพฤติกรรมการสอนของครูตามการรับรู้ของนักเรียนส่งผลต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และงานวิจัยของนารี อาแว (2546) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของหัวหน้าภาควิชาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอกชน พบว่า คุณลักษณะอาจารย์ผู้สอนมีอิทธิพลต่อค่าเฉลี่ยประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของหัวหน้าภาควิชาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอกชนรายห้องเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้จากงานวิจัยของชเวตเซอร์ (Schweitzer, 1984) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำกับคุณภาพของนักเรียนจากโรงเรียนจำนวน 16 โรงเรียน ในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า ภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และจากการวิจัยของวิรัชพร วงศ์วัฒน์เกษม (2555-2556: 65-66) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำ 7 ลักษณะที่อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 74.804 ประกอบด้วย ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ซื่อสัตย์และมีระดับสติปัญญาสูง ภาวะผู้นำที่มีบุคลิกภาพด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่มีการตัดสินใจที่ดีและมีความรับผิดชอบ ภาวะผู้นำแบบเผด็จการที่ใช้อำนาจทางเศรษฐกิจและใช้อำนาจทางกฎหมาย ภาวะผู้นำที่มีร่างกายแข็งแรงมีระดับสติปัญญาสูงและมีความมั่นใจ ภาวะผู้นำที่มีประสบการณ์ ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยที่มีความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยี รวมทั้งภาวะผู้นำที่มีวุฒิการศึกษาสูง และจากงานวิจัยของพระมหากานต์ ขาวดร (2548: 120) ได้ทำการศึกษาเรื่องทักษะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อ

การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานครพบว่า ทักษะด้านมโนภาพของผู้บริหารส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และการประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน

กลยุทธ์ที่ 3 ยกระดับการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ภายในสถานศึกษาและครอบครัวในการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียน เป็นกลยุทธ์ตั้งรับที่มีสภาพองค์กรโดยรวมมีทั้งจุดแข็งและอุปสรรคซึ่งในการขับเคลื่อนกลยุทธ์ดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติทั้งในสถานศึกษาและกับครอบครัวของนักเรียนให้ประสบผลสำเร็จนั้น ถือได้ว่าเป็นบทบาทหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ตามที่กระทรวงศึกษาธิการ (2542: 30) ได้ระบุเกี่ยวกับการบริหารการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้บริหารต้องมีบทบาทหน้าที่ในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสมุห์ไกรยสิทธิ์ฐานโกสโล (2549) ได้ทำการศึกษารื่องบทบาทของผู้บริหารและครูอาจารย์ในการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทพรการพบว่าด้านกาจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของโรงเรียนมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากและงานวิจัยของ รุสรานู อะหลี (2552: 103) ได้ทำการศึกษารื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคิดขั้นสูงในวิชาวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดสงขลา พบว่า การสนับสนุนทางการเรียนจากครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการคิดขั้นสูงในวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

กลยุทธ์ที่ 4 เร่งรัดพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียนเป็นกลยุทธ์เชิงพัฒนาที่สภาพองค์กรมีจุดอ่อนและโอกาสโดยจะต้องสร้างความตระหนักความสำคัญ และแรงบันดาลใจในการพัฒนาซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่มีความสำคัญที่สุดในการพัฒนา

ทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียน ดังที่จิตติมา วรณศรี (2557: 7) กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนรู้ ซึ่งถือเป็นขั้นตอนสำคัญของการจัดการศึกษาที่ส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียน ให้เกิดการเรียนรู้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนและคุณภาพการศึกษา ดังนั้นสถานศึกษาจึงควรตระหนักถึงความสำคัญและเร่งรัดในการขับเคลื่อนกลยุทธ์ดังกล่าวสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมสอดคล้องกับงานวิจัยของกัญญาบุตร ล้อมสาย (2552: 253) ได้ทำการศึกษารื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนากระบวนการคิดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ปัจจัยที่มีความสำคัญเป็นอันดับ 1 ได้แก่ ปัจจัยด้านการจัดการเรียนการสอน

กลยุทธ์ที่ 5 ปรับปรุงการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียนกลยุทธ์นี้เป็นกลยุทธ์เชิงพัฒนาสภาพองค์กรมีจุดอ่อนและโอกาสซึ่งการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็นในการพิจารณาว่าผู้เรียนเกิดคุณภาพการเรียนรู้ตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและมาตรฐานการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียน ถือได้ว่าผู้บริหารมีบทบาทโดยตรงในการขับเคลื่อนกลยุทธ์ดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพดังที่นวลจิตต์ เขาวงกิตพิงศ์และคณะ (2545: 53) กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารยังมีบทบาทในการกำกับติดตามประเมินผล ผู้บริหารควรสร้างความตระหนักในความสำคัญของการวัดผลประเมินผล วางแผนกำกับ ติดตาม และสรุปผลสอดคล้องกับงานวิจัยของพรศักดิ์ สุจริตรักษ์ (2551) ได้ทำการศึกษารื่องเกี่ยวกับตัวบ่งชี้การบริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการคิดของนักเรียน พบว่าองค์ประกอบย่อยด้านการวัดและประเมินผลและการเทียบโอนเป็นตัวบ่งชี้ตัวหนึ่งในการบริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมการคิดของนักเรียนในองค์ประกอบด้านการบริหารวิชาการ

กลยุทธ์ที่ 6 ขับเคลื่อนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียน ในกลยุทธ์ดังกล่าวเป็นกลยุทธ์เชิงพัฒนา มีสภาพองค์กรรมิจุดอ่อนและโอกาส ซึ่งการนิเทศภายในถือได้ว่าเป็นภารกิจหลักประการหนึ่งของสถานศึกษาที่มีความสำคัญดังที่ วรรณภิรมย์คำ (2558: 182) กล่าวว่า การส่งเสริมการนิเทศ (Supervision Stimulation) เป็นสิ่งที่ช่วยให้การนิเทศภายในประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายการมีมนุษยสัมพันธ์และบทบาทหน้าที่ของผู้นิเทศ ทั้งนี้หากต้องมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียน สถานศึกษาควรใช้รูปแบบการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรจึงจะทำให้กระบวนการดังกล่าวดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิศนา แคมมณี (2544: 58-70: 173-180 อ้างถึงใน กัญญาบุตร ล้อมสาย, 2552: 18-19) ได้ทำการศึกษาพหุกรณีเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนพบว่า องค์ประกอบด้านยุทธวิธีในการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่ผู้บริหารใช้และประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย การส่งเสริมการเรียนรู้ของครู การมีส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการพัฒนา การมีแนวคิดหลักเป็นจุดร่วมในการพัฒนา และการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาทุกสังกัด รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำกลยุทธ์ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาคุณภาพของการศึกษาของประเทศชาติให้สูงขึ้นต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของนักเรียนในทุกระดับชั้นและสถานศึกษา สังกัดองค์กรอื่นๆ

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียนระดับต่างๆ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *เส้นทางสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษาไทย: แนวทางการดำเนินงานการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *เอกสารประกอบการพัฒนาหลักสูตรพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการกระจายอำนาจสำหรับผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กุลฑริ พิภูลแกม.(2551). *การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร. นครปฐม.
- กัญญาบุตร ล้อมสาย. (2552). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนากระบวนการคิดในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร. นครปฐม.
- จิตติมา วรรณศรี. (2557). *การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา*. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์3.
- ทิศนาชมมณีและคณะ.(2548). *จิตวิทยาการสอน*. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ปแมนเนจ.
- ธรรมรส โชติกุลชร. (2540). *การบริหารแบบมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- นารี อาแว. (2546). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารงานของหัวหน้าภาควิชา คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอกชน*. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. กรุงเทพฯ.
- นวลจิตต์ เขาวีรติพงศ์ และคณะ. (2545). *การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.
- พรศักดิ์ สุจริตรักษ์. (2551). *ตัวบ่งชี้การบริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมการคิดของนักเรียน*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร. นครปฐม.
- พระครูสมุห์ไกรยสิทธิ์ฐานโกสโล (2549). *บทบาทของผู้บริหารและครูอาจารย์ในการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทพรปราการ*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี. กรุงเทพฯ.
- พระมหากานต์ ชาวดร. (2548). *ทักษะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทมมหานคร*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร. นครปฐม.
- ภารดี วิชรสินธุ์ และคณะ. (2557, 25 สิงหาคม). *ผลการสังเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบสอง (พ.ศ.2549-2553)*. สืบค้นจาก <http://www.onesqa.or.th/th/contentlist-view/934/284/>
- ภูสิทธิ์ พรหมตัน. (2544). *การวางแผนกลยุทธ์*. นครสวรรค์: ริมปิงการพิมพ์.
- มนัส ปาละพันธ์. (2548). *ทักษะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุทพรปราการ*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี. กาญจนบุรี.

- รุสราญ อะหลี. (2552). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคิดขั้นสูงในวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. ปัตตานี.
- วรรณิ ภิรมย์คำ. (2558). รูปแบบการนิเทศภายในที่มีประสิทธิผลต่อการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก. *วารสารศึกษาศาสตร์*. 26(2), 182.
- วิรัชพัชร วงศ์วัฒน์เกษม. (2555-2556). การวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์*. 24(1), 65-66.
- ศศิธร ลีบ่อน้อย. (2547). ปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *แนวทางการนำจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียนสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). *การดำเนินงานตามจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ตามนโยบายในการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561)*. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. (2548). *การสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542-2547*. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนรู้.
- Gorton, R. A. (1983). *School administration and supervision leadership challenges and opportunities*. Dubuge: Wm. C. Brown.
- Katz, R.L. (1955). Skills of an effective administration. *Harvard Business Review*, 33(1), 22-42.
- Schweitzer, J. H. (1984). *Characteristics of effective schools*. New Orleans: AERA.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis*. New York: Harper and Row.